

Oponentský posudek

Ivana Rollerová, Vina v prorocké a sociálně krizové literatuře, diplomová práce, odevzdaná na ETF 2018, 68 stran. Práce obsahuje úvod, osm kapitol, závěr a dvě části (čtyři kapitoly + čtyři kapitoly) a závěr a seznam literatury, včetně cizojazyčných titulů. Členění práce je jasné a neobsahuje zbytečné odbočky. Autorka se drží tématu. Gramatických chyb a stylistických chyb je nemnoho, po technické stránce je práce na velmi dobré úrovni. Jak název napovídá autorka vstupuje do mezioborové debaty o vině. Proto autorka nejprve zkoumá předpoklady, konkrétně gnoseologický aspekt náboženské literatury, včetně biblického pojetí práva, spravedlnosti, svědomí, krize a neštěstí a na druhé straně předkládá náčrt porozumění sociálně-krizových autorů některým náboženským tématům: mýtu, magii, rituálu, spravedlnosti a právu. Tím je připravena na splnění 6 cílů, které si vytýčila: *Jak vzniká vina? Odkud se bere? Je vina pozitivní nebo negativní mechanismus? Jak se k sobě mají kolektivní a individuální vina? Jaký je vztah viny a neštěstí? Kdo je autoritou určující, co je vinou a co není? Jak může být vina překonána?* Což je hodně cílů na jednu diplomovou práci, ale lze je chápat jako cíle jednotlivých kapitol. Některé jsou zodpovězeny více, některé méně, to je však také závislé na úrovni bádání v jednotlivých oborech. Všechny však jsou zodpovězeny pečlivým studiem problému a způsobem, který odpovídá pohledu autorů z autorkou uvedšené literatury. Nejde o disertační práci, aby musela zkoumat více teologických přístupů. Závěrečné srovnání a hledání společných a rozdílných rysů se autorce zdařilo, protože našla podobné i nesrovnatelné rysy. Její práce byla komplikovaná také tím, že autoři sociálně krizové literatury jsou ovlivněni spíše religionisty, kteří více doceňují magii, a rituály, přičemž kognitivní rozměr náboženství u nich ustupuje do pozadí. Problém tkví v tom, že proroci jsou výsostní teologové, kteří využívají kognitivní stránku náboženství a vytvářejí specifický pohled na rituály a náboženskou reflexi.

Nejméně vyvážené srovnání se mi jeví u čtvrté otázky: Jaký je vztah viny a neštěstí? Samotný termín neštěstí je klíčový pro sociálně-krizovou situaci. Autorka tvrdí, že neštěstí je Božím trestem za lidská provinění. Je pravda, že moderní autoři takto ilustrují tuto tezi odkazem na potrestání Izraele exilem – trestem. Z bible zaznívají ovšem i jiné hlasy. Někteří autoři přiznávají kognitivní rozměr podobnostem, příběhům či písním a žalmickým a hovoří o milosrdenství jako horizontu spravedlnosti. Přesnější interpretací podobností o potopě pak tvrdí opak, že Bůh se zapřisáhl, že již nebude trestat člověka neštěstím. V biblickém kánonu najdeme též teologickou školu, která tvrdí, že Bůh není jako člověk a nebude se mstít (Ozeáš), popř. evangelista Jan věž v Siloe). Zde bych nevyčítal autorce, spíše autorovi komentáře, z něhož autorka čerpala, že na tento rys výrazněji neupozornil.

Problém kolektivní viny autorka probírá velmi kriticky a pod vlivem G.von Rada se dovede v pravou chvíli odpoutat od Hoblíkovy argumentace, jehož jinak bere za jeden z primárních zdrojů. Autorka odmítá jeho pojetí kolektivní viny jako nadosobní moci, která jen nepřímou souvisí s reálným proviněním a odpovědností.(s.36)

Autorčina práce by získala ještě větší dynamičnost a další návazné body, kdyby více vycházela z Fenomenologie náboženství Milana Mrázka (z něhož samozřejmě správně cituje v případě interpretace mýtu), zejména v tématu bázně, strachu. Je je dobré, že téma pozitivního strachu, bázně také zmiňuje, byť ho dále nerozvíjí (s. 23). V tomto ohledu je v moderní literatuře o prorocích téměř opomíjena 32. kapitola proroka Jeremiáše (nová bázeň), což je komplementární text k 31. kapitole proroka Jeremiáše (nový zákon). Problém bázně ovlivňuje velmi významně problém rozpoznání viny – viz porok Izajáš 6. kapitola. Bude-li čas, autorka při své obhajobě může promluvit o vině podle Iz 6. – zde se mluví o osobní i kolektivní vině (nečisté rty), o očištění i odpuštění a uschopnění k vyslání –

zde by byla spojnice s moderní pomocí postiženým, kterým má být pomoheno. Prorokova slova vysvětlují vnitřní pochody člověka, které moderní autoři (Baštecká) pouze nadhodí, ale dále nevysvětlí, viz pasáž o strachu, vedoucímu ke spravedlivému životu (s.23). Také text Iz 6 naznačuje, že již sz-ní proroci (tak jako biblické mudrosloví) rozvíjejí pojetí viny ve smyslu narušení vztahu k druhému člověku, vina jako provinění vůči člověku a nejen vina ve smyslu narušení vztahu s Bohem (s. 24)

Své práce se autorka zhostila velmi dobře a navrhuji ohodnotit její dílo za velmi dobré (B) až výtečné (A).

Pavel Keřkovský

